

Færre Mennesker - Bedre Liv

Nørgaard, Jørgen

Published in:
Global økologi

Publication date:
2008

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link back to DTU Orbit](#)

Citation (APA):
Nørgaard, J. (2008). Færre Mennesker - Bedre Liv. *Global økologi*, 15(3), 24 - 25. <http://www.byg.dtu.dk>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

FÆRRE MENNESKER – BEDRE LIV

Jørgen Stig Nørgård

Artikel i :

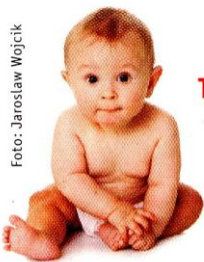

Nr. 3

15. Årgang

Oktober 2008

Foto: Jarosław Wojcik

TEMA:

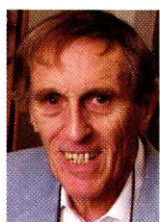
Diskussion til dommedag

Siger Jørgen Stig Nørgård om diskussionen af, om det er antallet af mennesker eller den enkeltes materielle levestandard, der er den afgørende faktor for klodens fremtid.

Færre mennesker – bedre liv

Højest to børn per kvinde er et rimeligt valg. Man kan blive helt euforisk af at tænke på, hvor dejlig verden kunne blive med f.eks. en milliard mennesker. Men mantraet om økonomisk vækst gør det umuligt at glæde sig over, at den europæiske befolkning støt og roligt falder.

■ Af Jørgen Stig Nørgård Lektor emeritus, DTU.

På en travetur i New Englands udstrakte skove i det nordøstlige USA mødte jeg rester af stenkældre og formladede brændestabler, som vidnede om affolkningen for over hundrede år siden, da nybyggerne drog vestpå mod prærien og lod deres bakkede marker springe i skov. Jeg blev opmuntret over, hvordan sådanne skove med bjørne og anden vild natur kan genopstå, når blot menneskene trækker sig i tide. Som regel forlader vi imidlertid først et område, når det er mere eller mindre ødelagt, ofte uopretteligt.

Tak til Kina

En kinesisk filosof, Han Fei-tzu udtrykte for 2500 år siden, at får man mange sønner, bliver der mindre velstand til hver, og selv om de må arbejde hårdt, får de kun lidt ud af det. Denne betragtning svarer globalt til erkendelsen af, at jorden er rund og begrænset. I det 20. århundredes økonomi, synes den dominerende opfattelse imidlertid at have været, at vi i det uendelige kunne trække ressourcer ud af en natur, som vi samtidigt tror, kan absorbere uendelige mængder affald. Den opfattelse er nu ved at blive revideret, men foreløbigt mest i tale og skrift. En erkendelse heraf er, at jo færre efterkommere vi sender ind i fremtiden, desto bedre livsvilkår kan Jorden tilbyde dem og den øvrige natur.

Netop i Fei-tzu's hjemland, Kina, gennemførte regeringen i 1979 den første omfattede, succesfulde befolkningspolitik

med den såkaldte ét-barnspolitik, der på forskellig måde pressede forældre til - med visse undtagelser - kun at få ét barn. Havde de fortsat med de i 1970 under Mao normale 5,7 barn per familie, ville der i dag have været 800 millioner flere kinesere i Verden. Vi har grund til at være taknemmelige for dette skridt. Og det er kineserne stort set også selv.

Befolkningspolitisk har det i lang tid været almindeligt at slå sig til tåls med, at når blot folk fik en bedre levestandard ville fødselstallet automatisk falde, som vi har set det i Europa. Problemet er bare, at der hverken er tid eller naturressourcer til at opnå en overflod som den europæiske i alle lande før befolkningsudviklingen kan vendes. Og vi må ikke glemme, at Europa i sin tid løste befolkningsekspllosionen bl.a. ved at okkupere tre fremmede verdensdele. Kinas eksempel med først at satse kraftigt på befolkningsbegrænsning som grundlag for en bedre levestandard bør danne skole i andre udviklingslande.

Den glemte faktor

Da jeg omkring 1960 først blev engageret i verdens miljøproblemer, var væksten i befolkningstallet det primære samtalepunkt. Normalt opererer man med tre hovedfaktorer, der bestemmer presset på miljøet, nemlig:

- 1) befolkningstallet,
- 2) levestandarden og
- 3) teknologien, der anvendes til at opretholde denne levestandard.

Foto: Jaroslaw Wojcik

"Naturligvis har man lov at tænke på sig selv, når man vælger at få børn, men fri os for de efterrationaliseringer med, at samfundet har brug for dem, når det i bred forstand forholder sig modsat!"

Man kan diskutere til dommedag (rent bogstaveligt!), om antallet af mennesker eller den enkeltes materielle levestandard, er den afgørende faktor.

Det er og bliver imidlertid produktet af de to, der tæller og skaber problemerne, og vi bør have begge faktorer i tankerne, når vi vælger fremtid. Hvordan er det da gået til, at dagens miljødebat næsten *aldrig* drejer sig om at begrænse netop disse to faktorer, befolkningstallet og levestandarden? Stort set alt drejer sig om tekniske løsninger, som i et evigt kapløb skal prøve at opveje væksten i befolkningstal gange levestandard. Teknologien har hidtil vist, at den ikke magter denne opgave – og meget tyder på, at det bliver sværere i fremtiden. Det er noget nært nyttesløst at satse på mere miljøeffektiv teknologi, *hvis* planen er, at jordens befolkning og levestandard bare skal fortsætte med at vokse i det uendelige. Miljøet, der er meget mere end klimaet, får det stadig værre.

Flest muligt mennesker?

Jeg har aldrig kunnet forlige mig med det økonomiske utilitaristiske dogme om, at målet er at skabe størst mulig lykke *til flest muligt mennesker*. Dels fordi de to størrel-

ser på mange områder går i modsatte retninger (jf. Fei-tzu's filosofi og de seneste erfaringer), så man umuligt kan optimere dem begge, men må vælge en balance. Og dels fordi jeg ikke kan forstå, hvorfor vi skal være flest muligt. De mennesker, der ikke fødes, lider jo ingen nød. Er det udtryk for et instinktivt begær efter total magt over naturen, som præger netop vores kultur? En mindre filosofisk forklaring er nok, at de vestlige samfunds industrisucces, som resten af verden nu efterligner, i løbet af det 20. århundrede politisk og mentalt byggedes på økonomisk vækst i en grad, *der stadig ikke levner plads til tvivl om fremtidens mål*. Der må ifølge konventionel politik stadig være vækst, fortsat vækst, evig vækst, hinsides al diskussion og fornuft. Gennem mere eller mindre direkte krav til alle projekter, kommissioner, undersøgelser eller aktiviteter, der finansieres af det offentlige eller erhvervslivet, fastholdes ekspansion i økonomien, dvs. i befolkningstal og/eller materiel levestandard.

Selv respektable miljøorganisationer har for en stor del været bragt til tavshed omkring begrænsning af befolkningstallet.

Et område, hvor europæerne kan være stolte af at være på rette kurs, er netop det rolige fald i befolkningen, en drøm for enhver miljøengageret og demokratisk politiker. Dels drejer det sig om et af Verdens tættest befolkede områder, og dels sætter europæisk levevis kæmpestore globale fodaftryk over hele kloden. Men europæernes *ledere* ser med rette befolkningsnedgangen som en trussel mod deres første prioritet, den sam-

lede økonomiske vækst og modarbejder det! De fremførte argumenter for at *øge* barnefødslerne i Europa er mangfoldige og skoleeksempler på det snæversyn og kortsyn, der ligger bag *kravet* om evig vækst. Mangel på *arbejdskraft* til at producere varer og mangel på *forbrugere* til at aftage varerne er blot to eksempler, der udstiller vækstmaniens absurditet.

Sikre børnenes fremtid

Det er helt naturligt, at fødselsdebatten er meget præget af følelser. Det bedste argument jeg kender for at få børn er da også, at de simpelthen er så herlige. At få børn udgør formentlig det mest vidtrækkende og egoistiske valg man træffer. Og naturligvis har man lov at tænke på sig selv, når man vælger at få børn, men fri os for de efterrationaliseringer med, at samfundet har brug for dem, når det i bred forstand forholder sig modsat. Når man nu holder så meget af børnene, burde man da også kombinere denne kærlighed med lidt logik omkring rækkevidden af valget og sørge for ikke at få så mange børn, at de og deres medborgere ender med at leve i en elendig, naturlig verden og går i krig om de sparsomme resourcer.

Højest to børn per kvinde er et rimeligt valg, som i et land som Danmark ville sikre et roligt fald i befolkningen. Man bliver helt euforisk af at tænke på, hvor dejlig Verden kunne blive med f.eks. en milliard mennesker, og en million af dem i Danmark.

jsn@byg.dtu.dk